

[סגור חלון](#)

לראות כל זיכוי כיום חג

במציאות שולטת בנו לעיתים קרובות חזקת אשמה במקום חזקת חפות

פרופ' בועז סג'ר 13/11/13

בשנת 1979 הורשעו 4 צעירים, שכוננו בתקשורת "כנופיית מע"ץ", בעבירות חמורות לרבות הצתות, ונידונו למאסרים ממושכים. לאחר שסיימו לרצות את מאסריהם, הודה קצין המשטרה שי שמחי כי ההודאות נגבו מהנאשמים תוך שימוש באלימות קשה ובהשפלות. בעקבות זאת, ב-1998, במשפט חוזר, זוכו הארבעה. הם הוזמנו לתוכנית הטלוויזיה "פוליטיקה", ואחד מהם סיפר על סבלם הרב.

בתוכנית השתתף גם יוסף (טומי) לפיד ז"ל. על פניו התפשט חיוך רחב. הוא פנה אל המזוכה: "מה אתה מספר לנו? שלא עשית כלום? הרי אם לא עברת את העבירות שבהן הורשעת, ודאי עברת עבירות אחרות!".

זוהי המחשה לכך שחרף הצהרתנו כיאה לחברה נאורה, שאדם הוא בחזקת חף מפשע אלא אם הוכחה אשמתו מעבר לספק סביר, במציאות שולטת בנו לעיתים קרובות חזקת אשמה במקום חזקת החפות.

המשטרה נוטה להניח במקרים רבים שהחשוד אכן אשם ומתמקדת באיתור ראיות נגדו ובחילוץ הודאה, שעלולה להיות הודאת-שווא. גם בפרקליטות נוטים להניח שהחשוד אשם, ומשהוגש נגדו כתב אישום, גם התקשורת והציבור נוטים לחשוב ש"אין עשן ללא אש". גם השופטים עלולים להניח שאם המשטרה והפרקליטות החליטו להגיש כתב אישום, כנראה הנאשם אשם.

גם הסטטיסטיקה, שלפיה שיעור הזיכויים הוא כאחוז, עלולה לתמוך ב"חזקת האשמה". במקום לשנות סטטיסטיקה זו באמצעות זיכויים רבים יותר, דרשה הנהלת בתי המשפט מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לפני שנים אחדות להפסיק לפרסם נתונים אלה...

לפני כשנה כתבתי תחת הכותרת "מתחסדים, נמאסתם": "שוב נוצרת התחושה שהפרקליטות היא הקובעת את הרכב הממשלה ולא ציבור הבוחרים. שוב אנו עדים לתופעה של ייחוס עבירה משנית - שנוצרה תוך כדי חקירת עבירה ראשית - לאדם שלא נמצא בסיס להעמדתו לדין בגין העבירה הראשית".

העבירה "מירמה והפרת אמונים" מעורפלת מאוד. גם מומחים למשפט פלילי ושופטים אינם יודעים מהי בדיוק "הפרת אמונים". זאת, על אף שבמשפט הפלילי עיקרון החוקיות מחייב בהירות וודאות, כדי לתת לאזרח אזהרה הוגנת; כדי לכוון התנהגות, ולא ליצור עבריינים.

בנוסף, המשפט הפלילי הוא אמצעי קיצוני נגד תופעות אנטי-חברתיות מסוכנות, ולא כל התנהגות לא מוסרית נחשבת לפלילית (כגון שקר שלא בהליך משפטי). אלמלא עקרונות-יסוד אלה של המשפט הפלילי לא הייתה לנו חירות.

סמוך לאחר פרסום הדברים אמר פרופסור למשפטים: "מדוע להגן על ליברמן? הרי ידוע מיהו". בדומה, בראיון רדיו השבוע עם פרקליטה שטיפלה בתיקו, היא אמרה שצריך היה להביא בפני בית המשפט גם את האישומים האחרים נגדו, ואז השופטים היו מבינים טוב יותר את פרשת השגריר.

עוד מתברר מצמד מאמרי מערכת של "הארץ" כי יש מי שאינם מסוגלים לשאת זיכוי של אדם מהמחנה הפוליטי האחר, ואפילו אז לא יוותרו על חזקת האשמה ("וינשטיין הביתה", 7.11.13; "לא ראוי להיות שר", 8.11.13). נקווה שמאמר המערכת הבא לא יקרא גם לשלושת השופטים המזכים להתפטר.

המשותף לטומי לפיד, לפרופסור, לפרקליטה ול"הארץ" הוא שארבעתם טעו לחשוב שהם רשאים לשפוט אנשים על מה שהם בעיניהם (מושחתים), ולא דווקא על מעשים פליליים מסוימים שהוכחו או לא. קבלת גישות כאלה היא תחילת הסוף של מה שנותר מחירותנו.

אני מציע לראות בכל אחד מהזיכויים הנדירים יום חג, המשמר משהו מהבטחת החירות שניתנה לנו במגילת העצמאות ובחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

*** הכותב ראש החטיבה למשפט פלילי ולקרימינולוגיה, המרכז האקדמי למשפט ולעסקים (רמת-גן).**